

СЕКЦІЯ «ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ПРИКЛАДНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

Підсекція «Суспільно-політичні процеси в умовах глобальних змін: світовий і національний виміри»

УДК 323:351.746.1](477)(043.2)

УПРАВЛІННЯ ІДЕНТИЧНОСТЯМИ УКРАЇНСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ: ПРОПОЗИЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

О. М. Чальцева, Д. Ю. Тучак

Під поняттям «управління ідентичностями прикордоння» розуміємо практику створення та застосування поведінкових моделей інституцій чи окремих суб'єктів, вироблення ціннісних орієнтирів населення, що визначають політичні процеси регіону, координацію динамічних взаємодій між атракторами, на основі яких повинні ґрунтуватися державна регіональна політика та стратегія державного управління як стабільної системи.

Український політичний дискурс засвідчує проблему захисту цілісності держави, її культурно-історичного надбання, мови, статусу суверенності та демократичності. Fitch Solutions Country Risk дотримується думки, що Україна назавжди втратила суверенний контроль над своїми східними територіями в Донбасі і Криму після конфлікту з проросійськими сепаратистськими силами з початку 2014 року[1]. До того ж проросійська орієнтація політичних суб'єктів під впливом незадоволеності населення державною політикою може викликати подібні сценарії в інших прикордонних регіонах, так залишається питання російсько-угорських відносин у контексті ідеї «Дотріанонського простору», циклічна активізація Румунії та незадоволення населення прикордонних територій.

У контексті політики ідентичностей України слід зазначити позитивні аспекти управління: формування стратегій регіонального розвитку, інформаційної політики; розширення участі місцевих спільнот у питаннях місцевого самоврядування; реалізація транскордонної співпраці; імплементація законів про освіту. Однак нагальними проблемами залишаються:

- відсутність перманентного моніторингу ситуації стану ідентичностей та детермінованих процесів. Пропонуємо створити інституцію або комісію з вивчення і запровадження світового досвіду управління ідентичностями в український дискурс, мережу аналітичних центрів дослідження політичної та економічної ситуацій на прикордонні;

- недосконалість законодавства, зокрема в частині національної оборони, інформаційної та етнічної політики. Потребують закріплення положення щодо псевдодержавних інституцій та утворень, що пропагують або передбачають зміну конституційного ладу, територіальної цілісності, міжетнічні та міжнаціональні конфлікти; положення щодо представництва етносів на усіх рівнях управління та самоврядування; визначення відповідальності за порушення норм журналістської етики щодо висвітлення питань життя національної оборони, етнічних груп, використання мови ворожнечі, проявів дискримінації, негативних конотацій у матеріалах про міжнародне

співробітництво України; створення умов відкритості до інформації про державну політику забезпечення демократичних цінностей поваги, рівності, толерантності;

– низький рівень економічного та соціального розвитку дотаційних прикордонних територій Буковини, Закарпаття, Волині та Південної Бессарабії, що породжує постійну еміграцію населення. Основним джерелом фінансування названих регіонів усе більше стають транскордонні проекти та підтримка етносів материнськими державами. Підвищити соціально-економічні можливості регіону можна шляхом модернізації та відкриття нових підприємств із залученням міжнародних інвесторів, збільшення соціальних виплат для підприємців і пенсіонерів, наданням соціальних кредитів, удосконаленням стратегії регіонального розвитку в контексті децентралізації та (пост)карантинних реалій. Водночас доцільно реалізувати програми сприяння іноземним інвестиціям, за рахунок яких можливо провести вищенаведені заходи;

– невизначеність політики біпатризму – у березні 2021р. В. Зеленський ввів у дію рішення РНБО, що має наблизити ухвалення законопроекту про подвійне громадянство. З одного боку, гіпотетично закріплення подвійного громадянства шляхом внесення поправок до Конституції України може зумовити низку інших коректив, водночас запровадження інституту біпатризму має ризик перетворитися на маніпулятивних механізм захисту прав власних громадян з боку держав, що проводять політику іредентизму. З іншого боку, це стимулює сприйняття громадянами інституту держави як нестабільної системи, що піддається на провокації Кремля, або просуває інтереси суб'єктів, що вже мають подвійне (чи множинне) громадянство. Окрім того, непослідовним залишається позбавлення президентом українського громадянства окремих громадян, що мають паспорт інших держав. Вважаємо за доцільне вивчення міжнародного досвіду подібних практик у контексті прийняття рішення в умовах військової агресії; виробити чіткі показники для позбавлення українського громадянства;

– мовно-культурна інтеграція етнічних груп в український простір, що потребує не тільки юридичної закріпленості «мовних» законів, а й пошук інструментів внутрішньої мотивації населення до соціалізації, створення мережі інституцій для реалізації законів та програм. Пропонуємо оновити статистичні дані щодо мовно-культурної та ціннісної складової ідентичності прикордоння, на основі консультацій влади з національними меншинами, науковцями, педагогами виробити методологію навчання національних меншин, започаткувати курси при громадських організаціях та навчальних закладах, адаптувати навчальні програми відповідно нового Закону «Про загальну середню освіту», додатково створити філологічні та педагогічні факультети мов національних меншин у ЗВО;

– відсутність технологічно-інформаційного охоплення віддалених (найближчих до кордону) територій, переважання закордонних ЗМК і телефонного зв'язку. Необхідно забезпечити функціонування інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем; розширити мережу українських медіа; збільшити кількість сайтів з можливістю перекладу новин мовами нацменшин; об'єктивізувати та систематизувати урядові вісники, діяльність яких спрямована на висвітлення управлінських аспектів;

– конфесійна система московського патріархату (румуно-, угорсько-, російськомовні приходи), що залишаються інструментом маніпулятивного впливу на свідомість громадян;

– відсутність комплексного регулювання екологічних проблем;

– нерозвиненість транспортної системи сполучення з центром (ситуація, коли до сусідніх країн дістатися зручніше, ніж до найближчого районного центру).

Вважаємо, що вирішення вищенаведених ризик-факторів дозволить нівелювати або частково зменшити ситуацію маргіналізації ідентичностей населення прикордоння та спонукати атракторів розвиватися в українській державі.

Література

1. Political Risk Map 2020: Trade Tensions Threaten Political Stability [Електронний ресурс]. URL: <https://www.marsh.com/us/insights/research/political-risk-map-2020.html>